

AB Su Çerçeve Direktifinin Türkiye’de su kaynakları yönetimine etkisi

Merve Bulut^a, Üstüner Birben^{a,*}

Özet: Türkiye’de su kaynakları politikası ve yönetimi; su ve gıda güvenliği, ekonomik ve sosyal kalkınma, AB ile tam üyelik müzakereleri ve bölgedeki gelişmelerin değerlendirilmesi ile oluşturulmaktadır ve bu konulardaki değişimlere göre de revize edilmektedir. Türkiye’nin AB adaylık sürecinde AB mevzuatı ve ilgili mevzuatları etkin bir şekilde uyumlaştırma ve mevcut mevzuatı kendi iç hukukuna yansıtma zorunluluğu vardır. Bu süreçte, uyumlaştırmanın önemli olduğu alanlardan birisi de çevredir. Avrupa Birliği Su Çerçeve Direktifi (SÇD) de çevre konusunda; AB ile uyum süreci için en önemli yasal konulardan birisidir. Böylece, bu çalışmanın amacı, SÇD’nin Türkiye’deki su kaynakları yönetimine olan etkilerinin hukuki, örgütsel ve politik açılarından incelenerek bir değerlendirmesinin yapılmasıdır. Bu değerlendirmelerin yapılmasında SÇD’nin sekiz ana amacı, kriter olarak kullanılmıştır. Türkiye’de AB mevzuatına uyum sürecinde birçok yasal düzenleme yapılmıştır. Buna karşın, Türkiye’de AB SÇD standartlarına uygun bir su kanununun olmayışının, suyun etkin bir şekilde yönetimini ve kurumlar arası koordinasyonunu olumsuz şekilde etkilediği tespit edilmiştir. 2012 yılında hazırlanan “Su Kanunu Tasarısı” günümüz şartları ve AB SÇD ile uyumlu olacak şekilde güncellenerek yürürlüğe konulması, su yönetimi açısından politik, örgütsel ve hukuki bütünlüğü sağlayabilecektir.

Anahtar kelimeler: Su Çerçeve Direktifi, Su hukuku, Su politikası, Kaynak yönetimi

Effect of the EU Water Framework Directive on water resources management in Turkey

Abstract: In Turkey, the policy and management of water resources is constituted with the food security, economic and social development, full membership negotiations with EU and evaluation of regional developments and it has been continuously revised in accordance with the changes in these subjects. Therefore, Turkey should harmonize the EU legislation and related other regulations to its current domestic law in the EU accession process effectively. One of the areas where alignment is important in this process is the environment. The European Union Water Framework Directive (WFD) is one of the legal regulations for the harmonization process in the EU accession process on the topic of the environment. Thus, the purpose of this article is to assess the effects of the WFD on water resources management in Turkey by investigating the legal, organizational and political aspects. The eight main objectives of the WFD were used as criteria for making these assessments. Many legislative arrangements have been made in the process of harmonization with EU legislation. However, the lack of proper water law to EU WFD standards in Turkey affects water management and inter-agency coordination has been found to adversely affect. If the draft Water Law prepared in 2012 is to be updated by following the current conditions and the EU WFD, it will provide political, organizational and legal unity in terms of water management.

Keywords: Water framework directive, Water law, Water policy, Resource management

1. Giriş

Dünyada bulunan su kaynakları ve sahip oldukları potansiyelleri belirli bir dengededir. Tatlı suyun denizden elde edilmesi gibi oldukça maliyetli bir yöntem düşünülmediği takdirde kullanılabilir su miktarının artırılması ekonomik yollarla mümkün değildir. Fakat yapılacak etkin planlamalarla sürdürülebilir bir şekilde kullanılmaları, su kaynaklarının gelecek nesillere iyi bir şekilde aktarılmasına olanak sağlayabilmektedir (Çiçek, 2010; Köse, 2017). Bu noktada yapılacak planlamaların belirli bir düzende ve yasal bir çerçevede yürütülmesi, kaynak kullanımında ortaya çıkabilecek uyumsuzlukların daha başında önlenmesi açısından önemlidir. Böylece, yasama ve yürütme, su yönetiminin en önemli iki aracı haline gelmektedir. Türkiye’de su konusundaki yasa

çokluğu ve bu yasaların ihtiyaç halinde uyumsuz bir şekilde ortaya çıkması dikkat çekmektedir. Türkiye’de su kaynakları yönetimi ile ilgili yasa çokluğuna karşın bu yasaları tek bir çatı altında toplayabilecek geniş kapsamlı bir su yasası bulunmamaktadır (Çıvgın, 2013).

Avrupa Birliği (AB) adaylık sürecinde olan Türkiye, müzakere sürecinde etkin bir biçimde AB mevzuatı ve ilgili Türk mevzuatını uyumlaştırma çalışmaları yapmaktadır. Buna ek olarak bu mevzuatı iç hukukuna yansıtma zorundadır. Bu süreçte Türkiye’nin sürdürdüğü uyumlaştırma çalışmalarının önemli alanlarından biri de çevredir. AB’ye uyum programında çevre konusu için planlanan yasal düzenlemelerden biri de AB’nin 2000/60/AT sayılı Su Çerçeve Direktifi (SÇD) gereğince gerçekleştirilecek olan su mevzuatı çalışmalarıdır (Küçükçelebi, 2014).

✉ ^a Çankırı Karatekin Üniversitesi, Orman Fakültesi, Çankırı

@ ^{*} **Corresponding author** (İletişim yazarı): birben@karatekin.edu.tr

✓ **Received** (Geliş tarihi): 09.05.2019, **Accepted** (Kabul tarihi): 11.09.2019

Citation (Atıf): Bulut, M., Birben, Ü., 2019. AB su çerçeve direktifinin Türkiye’de su kaynakları yönetimine etkisi. Turkish Journal of Forestry, 20(3): 221-233.

DOI: [10.18182/tjf.562550](https://doi.org/10.18182/tjf.562550)

Türkiye’de su kaynakları yönetiminde karşılaşılan sorunlar, bu sorunların kaynakları, AB SÇD’nin mevcut mevzuat, yönetsel yapılanma ve su politikasına olan etkileri hakkında birçok çalışma yapılmıştır. Akkaya vd. (2006) yaptıkları çalışmada AB’nin su kaynakları ve su politikaları ile ilgili bilgi vermişlerdir. AB SÇD’ye yönelik olarak Türkiye’de yürütülen çalışmalar hakkında bilgi vermişlerdir. Ayrıca Türkiye’nin su yönetimi ile ilgili mevcut durum ve politikalar da dikkate alınarak SÇD’nin Türkiye’de uygulanabilirliği açısından değerlendirme yapmışlardır. Çiçek (2010) yapmış olduğu tez çalışmasında AB’nin yasal ve kurumsal yapısını, SÇD başta olmak üzere direktifler kapsamında incelemiş ve su kalitesinin korunmasına ilişkin gelişim evrelerini anlatmıştır. Ayrıca her bir su kalite direktifini adım adım işleyerek birbirleri ile bağlantılarını belirtmiştir. Daha sonra Türkiye’deki yasal ve kurumsal mevcut durumu inceleyerek AB üyelik sürecindeki gelişmelerden bahsetmiştir. Özellikle çerçeve direktif olan SÇD’nin esas aldığı Nehir Havzası Yönetim Planlarının nasıl hazırlanması gerektiğini ve diğer direktiflerle ne şekilde entegrasyonun sağlanması gerektiğini vurgulayarak Büyük Menderes Nehir Havzası Yönetim Planını irdelemiştir. Bu planla havzanın genel karakterizasyonunu yaparak, söz konusu havzada mevcut durum üzerindeki önemli su yönetimi konularını belirlemiş ve önlemler programı tanımlamıştır. Can (2015) yapmış olduğu uzmanlık tezinde entegre su yönetiminde yasal-kurumsal yapı ve işleyişi ele almıştır. Yapmış olduğu çalışmada entegre su yönetimi yaklaşımı çerçevesinde farklı ülkelerin yasal ve kurumsal anlamda yaşadığı değişimleri incelemiş ve Türkiye’deki su yönetimi ve kurumsal yapıya ilişkin incelemelerde bulunmuştur. Perçin (2014a) yapmış olduğu uzmanlık tezinde ABD, AB ve Türk Su Hukukları, yeraltı, yerüstü ve sınıraşan suları tarihsel açıdan değerlendirmiştir. Bu değerlendirmeyi yaparken de temel ilkeler, ilgili yargı kararları, yasal ve kurumsal yapıları esas alarak ana hatları itibarıyla açıklamıştır. Ayrıca Perçin (2014b) ve Güneş (2010) ayrı ayrı yaptıkları çalışmalarında SÇD’nin temel hükümlerini oluşturan kıstasları ele almışlar ve Türk Su Hukuku üzerindeki düzenlemeleri incelemişlerdir.

Bu çalışmanın amacı ise SÇD’nin Türkiye’deki su kaynakları yönetimine olan etkilerinin hukuki, örgütsel ve politik açılardan araştırılarak bir değerlendirmesinin yapılmasıdır. Ayrıca, çalışmada elde edilen bulguları somutlaştırmak adına Güneş (2010) ve Perçin (2014b) tarafından SÇD’nin ana amaçları dikkate alınarak belirlenen sekiz adet kriterden de yararlanılmıştır. Bu kriterler yardımıyla SÇD’den sonra ortaya konulan politikalar, örgütsel yapılanma ve mevzuat ayrı başlıklar altında analiz edilmiş ve bu başlıkların SÇD’nin ana amaç ve hedefleriyle ne ölçüde uyumlu olduğu/karşılandığı ortaya konulmuştur.

2. Materyal ve yöntem

2.1. Materyal

Çalışmanın ana materyalini; (a) AB SÇD, (b) Türkiye’de su kaynakları yönetimiyle ilgili çıkarılmış kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnameleri, tüzük, yönetmelikler, (c) konuyla ilgili kurumların arşiv ve kütüphanelerinde bulunan plan, kitap, makale, yayın, dergi, rapor, bildiriler ve (d) ayrıca ulusal ve uluslararası çalışmalarla ortaya konulan güncel bilgiler oluşturmaktadır.

Çalışmanın kaynak temini için İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, İstanbul Baro Kütüphanesi ve İstanbul Su Enstitüsündeki ilgili kaynaklar taranmıştır. Bunlara ek olarak, İstanbul Su Enstitüsü’nde görev yapan mühendislerle ve T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı’nda (Eski T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı) konu ile ilgili uzman yardımcıları ile de görüşülerek gerekli dokümanlar temin edilmiştir.

2.2. Yöntem

Bu çalışma özü itibarı ile sözel analiz metoduna dayanmaktadır. Sözel analiz, ilişki kalıpları ve anlamlarının altında yatan nedenleri ortaya koymak amacı ile gözlemlerin sayısal olmayan şekilde incelenmesi ve yorumlanmasıyla yapılmaktadır (Babbie, 2007). Sözel analizler, sosyal olayların ve meydana getirdiği sonuçlarının nasıl ve ne şekilde meydana geldiğini kavramamızı sağlayan tekniklerdir. Ayrıca çalışmada nitel veri toplama yöntemlerinden biri olan belgesel tarama (doküman metodu) yönteminden de faydalanılmıştır. Belgesel tarama, hemen her araştırmacı için kaçınılmaz olan bir veri toplama tekniği olup belli bir amaca yönelik, kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsamaktadır (Karasar, 2014).

Çalışmada ayrıca elde edilen bulguları somutlaştırmak adına Güneş (2010) ve Perçin (2014b) tarafından SÇD’nin ana amaçları dikkate alınarak belirlenen sekiz adet kriterden yararlanılmıştır. Bu kriterler sırasıyla: Kriter 1-Havzaların belirlenmesi ve 26 nehir havza bölgelerinin oluşturulması, Kriter 2- Suların analizi ve izlenmesi, Kriter 3- Çevresel hedefler, Kriter 4- Önlemler programı, Kriter 5- Yönetim planları, Kriter 6- İdari tedbirler, Kriter 7-Maliyetin karşılanması, Kriter 8-Kamuoyunun katılımıdır. Bu kriterler yardımıyla SÇD’den sonra ortaya konulan politikalar, örgütsel yapılanma ve mevzuat ayrı başlıklar altında analiz edilmiş ve bu başlıklarının SÇD’nin ana amaç ve hedefleriyle ne ölçüde uyumlu olduğu/karşılandığı ortaya konulmuştur.

3. Bulgular

3.1. SÇD’nin Avrupa ve Türkiye’deki su politikalarına etkisi

AB su politikaları literatürde üç büyük dalga şeklinde gelişim göstermiştir. Birinci dalga, 1975-1980 yıllarını kapsamıştır. Birinci grupta belirli amaçlar için kullanılacak suların kalite standartlarını belirleyen “Çevresel Kalite Standartları”, ikinci grupta ise yüzeysel ve yeraltı sularının kirlenmesine neden olan zararlı maddelerin emisyon miktarını sınırlayan direktifler yani “Emisyon Limit Değerleri” yer almıştır (Çıvgın, 2013). İkinci dalga, 1980-1995 yıllarını kapsamıştır. Bu yıllarda Avrupa Tek Senedi yürürlüğe girmiş ve çevre koruma ile alakalı özel hükümler getirmiştir. 1991 yılında nitrat kirlenmesinin artırılma maliyetlerinin azaltılması ve ötrofikasyon oluşumunu en aza indirmek amacı ile “Kentsel Atıkların Ele Alınması Direktifi” ve “Nitratlar Direktifi” yayınlanmıştır (Perçin, 2014a). Bu iki direktif uygulamaya geçildikten sonra oluşan yüksek maliyetler sebebi ile üye devletlerin şikâyetlerine sebep olmuş ve yapılan tesislerin yüksek maliyetleri su sektöründe özelleştirme tartışmalarının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Aküzüm vd., 2010). 1991 yılında “Kentsel Atıkların Ele Alınması Direktifi” ve “Nitratlar Direktifi”,

1996 yılında “Entegre Kirlenmenin Önlenmesinin Kontrolü İçin Direktif” ve 1998 yılında “İçme Suyu Direktifi” belirlenmiştir (Çiçek vd., 2008). Üçüncü dalga ise 1995 sonrası ve günümüzü kapsamaktadır. Üçüncü dalgada su politikalarının yeniden ele alınması gerektiği kanısına varılmıştır. 1995 yılında dağılık olan birçok direktifin tek bir direktif haline getirilmesi ve nehir havzalarını temel alan bir su yönetimi anlayışının benimsenmesi gerekliliği savunulmuştur. AB Komisyonu su politikalarında temel bir değişikliğe gitmeyi öngörmüştür. Daha katı ekolojik standartların getirilmesi ve ulus üstü AB organlarının yetkilerinin ve etkinliğinin artırılması gibi konuları içeren bir bildiri yayınlamıştır (Perçin, 2014a).

Nihayetinde 22 Kasım 2000 tarihinde 2000/60/EC SÇD yürürlüğe girmiştir (Çiçek vd., 2008). İsmi tam olarak “Avrupa Parlamentosu ve Konseyin Topluluğun Su Politikası Alanındaki Tedbirlerine Hukuki Bir Çerçeve Oluşturmaya Yönelik Direktif” olan SÇD çevre ile uyumlu sürdürülebilir su tüketimi, su kaynakları kullanımına bütüncül açıdan yaklaşan ve maliyetin karşılanması ilkesini benimseyen su politikasıdır (Perçin, 2014a). SÇD’nin ana amaçları şu şekilde sıralanabilir:

- Suların daha iyi duruma getirilmesi ve iyi durumda bulunan suların mevcut durumunun korunması,
- Suların korunmasına dair düzenlemelerin kıyı sularını da kapsayacak şekilde yerüstü ve yeraltı suları olarak bütün suları içermesi,
- Suların ileriye dönük sürdürülebilirlik politikasına uygun olarak bütüncül şekilde Avrupa Topluluğu politikasının oluşturulması,
- Salım sınır değerleri ve kirlilik kontrolü için ortak bir yaklaşım belirlenmesi,
- Nehir havzalarının sadece üye devletlerin sınırı içinde olması veya üye olmayan devletlerin de sınırları içerisinde bulunmasını da kapsayacak ilkelere sahip bir nehir havzalarına dayalı su yönetimi,
- Kirlenme öder ve maliyetlerin karşılanması ilkelerine bağlı kalınarak su kullanımı ile ilgili ücretlerin belirlenmesi,
- Vatandaşların su yönetimine katılımını sağlamak,
- Vatandaşları su hukuku hakkında bilgilendirmek,
- Mevzuatların toparlanıp düzenlenmesini sağlamak (Küçükçelebi, 2014).

SÇD’nin getirdiği yeni unsurlardan en önemlisi nehir havzası yönetimidir. Nehir havzalarının sınırları idari sınırlarla çoğunlukla çakışmadığından farklı bölge ve ülkeler için ortak çalışmalar gerektirmektedir. Nehir havzası yönetimine göre havza sınırları politik sınırlara göre değil doğal sınırlara göre ayrılarak yönetilecektir. Nehir havza bölgesinin sınırları iki veya daha fazla üye ülkeyi kapsamı durumunda, havzalar “uluslararası nehir havza bölgesi” olarak adlandırılarak her bölgeye ilişkin yetkililer atanacaktır. SÇD bu konuda planlamayı üç aşamalı olarak öngörmektedir. Bu aşamalar, her havza bölgesinin karakteristik özelliklerinin analiz edilmesi, koruma tedbirlerinin belirlenmesi ve Nehir Havzası Yönetim Planlarının oluşturulmasıdır (Kibaroglu vd., 2006; Coşkun, 2010).

SÇD’de tüm yüzey suları için geçerli iki hedef vardır: “İyi ekolojik duruma ulaşmak” ve “İyi kimyasal duruma ulaşmak”. İyi kimyasal duruma olmak SÇD maddelerinin ve ilgili Avrupa Birliği direktiflerinin çevresel kalite

standartlarının belirtilen sınır değerlerde olmasıdır. İyi ekolojik durumda olmak aşağıda belirtilen koruma alanlarının korunmasıyla mümkündür.

- İnsan tüketimi için günlük 10 m³ den daha fazla su tüketilen bölgeler,
- Kabuklu sucul hayvanların bulunduğu sular,
- Yüzme amaçlı kullanılan yerler,
- Besin maddesine hassas bölgeler,
- Kuş ve Habitat Direktifi’nde geçen yerlerdir (Uğurelli, 2011).

Avrupa devletlerinde olduğu gibi su konusu son yıllarda Türkiye’de de gündemin üst sıralarında yer almaya başlamıştır. Suyun tüm dünyada giderek ilgi çekici bir hal almasının nedenleri arasında hızlı şehirleşme, nüfus artışı ve sanayileşmenin neden olduğu su ihtiyacı ve iklim değişikliği konuları bulunmaktadır. Yerine başka bir şeyin konması mümkün olmayan bu doğal kaynağın 21. yüzyılın stratejik kaynaklarından biri olacağı kabul edilmektedir (Dışişleri Bakanlığı, 2018). Türkiye’nin su kaynakları politikası, ekonomik ve sosyal kalkınması, su ve gıda güvenliği açısından önceliklerimiz, AB ile tam üyelik müzakereleri, bölgesel gelişmeler göz önünde bulundurularak oluşturulmakta ve değişen koşullara göre yenileme çalışmaları yapılmaktadır. Türkiye’nin sınır aşan su havzalarındaki hukuki durumu 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Barış Antlaşması’nın 10. maddesinde şu şekilde ele alınmıştır: “*Tersine hükümler olmadıkça, eğer yeni bir sınırın çizilmesi yüzünden bir devletin sularının düzeni (kanallar açılması, su baskınları, sulama, drenaj, ya da onların benzeri işler) öteki bir devletin toprağında yapılacak işlere bağlı bulunduğu, ya da bir devletin toprakları üzerinde, savaştan önceki yapılagelişler gereğince, öteki bir devletin topraklarından çıkan sular ya da hidrolik enerji kullanılıyorsa, ilgili devletler arasında her birinin çıkarlarını ve kazanılmış haklarını koruyacak nitelikte, bir anlaşma yapmaları gerekir.*” Bu maddeye dayanarak Türkiye sınır aşan suları komşu ülkeler arasında anlaşmazlık yerine işbirliği aracı olarak görmekte ve oluşabilecek sorunlara karşı çözüm yollarının aranması gerekliliğini savunmaktadır (Perçin, 2014a).

Türkiye’de su kaynakları yönetimine ilişkin temel politikalar; kalkınma planları, hükümet planları, eylem planları, strateji belgeleri ekseninde şekillendirilmekte ve uygulanmaktadır. Türkiye’de SÇD’nin yürürlüğe girdiği tarihten sonra üç adet kalkınma planı hazırlanmış ve uygulanmıştır. Bunlar: 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005), 9. Kalkınma Planı (2007-2013) ve 10. Kalkınma Planı (2014-2018)’dir. Güneş (2010) ve Perçin (2014b) tarafından yapılan çalışmalardan yola çıkılarak SÇD için belirlenen sekiz temel kriter ışığında bu üç kalkınma planı aşağıda irdelenmiştir:

8. Beş Yıllık Kalkınma Planının 1659. ve 1660. maddeleri² Kriter 3-Çevresel Hedefler koşulu sağlanmaktadır. Planın 1661. Maddesi “*Etkili su kullanımı, altyapı tesislerinin ve su kaynaklarının korunması konusunda toplum bilinçlendirilecek ve su israfını önleyici*

¹Kalkınma planları ve ayrıntılı bilgi için <http://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/>

² Planın 1659. maddesi “*Yeterli ve sağlıklı içme suyu sağlanması için eksik olan atık su altyapısının tamamlanması esastır.*” 1660. maddesi “*Yeraltı ve yerüstü su kaynaklarının kirlenmeden önce korunması sağlanacak ve atık suların arıtıldıktan sonra tarım ve sanayide kullanılması özendirilecektir.*” şeklindedir.

egitim programlarının yazılı, sözlü ve görsel basında yer alması sağlanacaktır.” şeklindedir. Bu madde ile Kriter 8-Kamuyunun Katılımı koşulu sağlanmaktadır. Planın 1662., 1668. ve 1685. maddeleri³ Kriter 7-Maliyetin Karşılansması İlkesi koşulu sağlanmaktadır. Planın 1665. maddesinde “Belediyeler, doğal afetlerde altyapı şebekelerinde meydana gelecek hasarlara karşı kısa sürede içme suyu temini ve atıkların bertarafı için eylem planları geliştirecektir.” ifadesi yer almaktadır. Ayrıca 1671. maddesi “Su kaynaklarının geliştirilmesi, kullanılması ve korunması ile ilgili hukuki bir düzenleme yapılacaktır.” ve 1673. maddesi ise “167 sayılı Yeraltı Suları Yasası, yeraltı sularının korunması için kaçak kullanımlara karşı caydırıcı hükümler içerecek şekilde güncelleştirilecektir.” şeklindedir. Böylece Kriter 4- Önlemler Programı koşulu sağlanmış olmaktadır. Planın 1667. maddesi “Kaçak su kullanımının önlenmesi için etkin denetim yapılacak, şebeke kaçaklarının azaltılması amacıyla haritalar çıkartılacak, büyük şehirlerde Veri Toplama ve Gözetimli Denetim Sistemine geçilmesi sağlanacaktır.” ve 1672. maddesi “Su ve atık su standartları AB standartlarına göre yeniden belirlenecektir.” şeklindedir. Bu madde ile Kriter 2- Suların Analizi ve İzlenmesi koşulunu sağlamaktadır. Planda Kriter 6- İdari Tedbirler koşulunu 1663., 1670., 1674. ve 1675. madde⁴ sağlamaktadır. 8. Beş yıllık kalkınma planında Kriter 1-Havzaların Belirlenmesi ve Nehir Havza Bölgelerinin Oluşturulması ve Kriter 5- Yönetim Planları koşulu sağlanamamaktadır.

9. Kalkınma Planı, SÇD'nin sekiz temel kriter ışığında incelendiğinde kriterlerin büyük oranda karşıladığı anlaşılmaktadır. Bu durum daha başta AB uyum süreci müzakereleri hedef alınarak bu planın hazırlanmış olmasından ileri gelmektedir. Planın Tarımsal Yapının Etkinleştirilmesi başlığı altında “Su kaynaklarının geliştirilmesine yönelik çalışmaların, öncelikle havza temelinde bütüncül bir yaklaşımla ve değişen tüketim taleplerini karşılamakta esneklik sağlayan bir şekilde planlamasını mümkün kılacak, ilgili kurumlar arasında güçlü ve yapısal bir eşgüdüm sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmiş kapsamlı bir mekanizma çerçevesinde ve suyun tasarruflu kullanımı sayesinde su kaynaklarının etkin kullanımına önem ve öncelik verilecektir.” denilmektedir. SÇD'nin öngördüğü havza bazlı planlamanın dikkate alındığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, Kriter 1-Havzaların Belirlenmesi ve Nehir Havza Bölgelerinin Oluşturulması kriteri, Kriter 5- Yönetim Planları kriteri ve Kriter 6- İdari Tedbirler kriterini sağlamış olmaktadır. Planın 466. maddesi “Su, atık su, katı atık gibi çevre korumaya yönelik altyapı tesislerinin yapılmasında, bakımında ve işletilmesinde ülke şartlarına en uygun sistem ve teknolojiler tercih edilecektir.” denilmektedir. Bu madde SÇD'nin öngördüğü Kriter 2- Suların Analizi ve İzlenmesi kriterini

sağlamaktadır. Planın, Çevrenin Korunması ve Kentsel Altyapının Geliştirilmesi başlığı altında “455. Tüm sektörlerde yatırım, üretim ve tüketim aşamalarında kirleten ve kullanan öder ilkelerini dikkate alan araçlar etkili bir biçimde kullanılacaktır. AB'ye uyum kapsamında çevre standartları ve yönetimini belirleyen hukuki düzenlemeler güncelleştirilirken ülke koşulları ve kamu yönetiminde etkinlik gözetilecektir” denilmektedir. Dolayısıyla Kriter 7-Maliyetin Karşılansması İlkesi karşılanmış olmaktadır. Planın 52. maddesi “Uyum amacıyla yapılan yasal düzenlemelerin etkili bir şekilde uygulanması için gerekli idari kapasite oluşturulacak, uygulamadan kaynaklanan aksaklıklar tespit edilerek giderilecektir.” denilmektedir. Bu madde ile SÇD'nin öngördüğü Kriter 4- Önlemler Programı kriteri sağlanmış olmaktadır. Planda 465., 467., 468. ve 469. maddeler⁵ ile Kriter 3-Çevresel Hedefler koşulu sağlanmış bulunmaktadır. Plan içerisinde Kriter 8-Kamuyunun Katılımı noktasında doğrudan bir ifade bulunmamasına karşın, planın birçok yerinde katılımcı yaklaşıma vurgu yapılmıştır. Bu kriterle en yakın ifade “676. Sulama altyapısının işletme ve yönetiminin katılımcı mekanizmalarla gerçekleştirilmesi sağlanacak, toprak ve su kaynaklarının etkin ve sürdürülebilir kullanımı için üreticilere yönelik programlar uygulamaya konulacaktır.” ifadesidir.

10. Kalkınma Planında; nüfus artışı, hızlı şehirleşme ve iklim değişikliğinin yağış rejiminde ortaya çıkardığı istikrarsızlık nedeniyle, güvenilir su kaynaklarına erişim ve tarıma elverişli alanların korunması daha fazla önem kazandığı ifade edilmektedir. Su kaynakları ile ilgili olarak oluşan kısıtlar ve artan talep baskısı, küresel ve bölgesel düzeyde yeni politika ve önlemler geliştirilmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. Planda “Toprak ve Su Kaynakları Yönetimi” başlığı altında 1043. madde⁶ Kriter 1-Havzaların Belirlenmesi ve Nehir Havza Bölgelerinin Oluşturulması koşulu sağlanmaktadır. Devamındaki 1044. madde ise Kriter 5- Yönetim Planları koşulu sağlanmaktadır. Planın 1050. ve 1055. maddeler⁷ Kriter 2- Suların Analizi ve İzlenmesi koşulunu sağlamaktadır. Planın 976. maddesi ve 1047. maddesi⁸ Kriter 6- İdari Tedbirler koşulunu

⁵ 465. madde “Ülke genelinde çevre korumaya yönelik kentsel altyapı ihtiyacının belirlenmesi için belediyelerin içme suyu, kanalizasyon, atıksu arıtma tesisi ve katı atık bertaraf tesisi gibi altyapı ihtiyaçlarını belirleyecek kentsel altyapı ana planı ve finansman stratejisi hazırlanacaktır.” 467. madde “Mevcut su sağlama tesislerinde kayıp ve kaçaklar azaltılarak ülke su kaynaklarının etkin kullanılması sağlanacaktır...” 468. madde “Ülkemizde su kaynaklarının tahsisi, kullanılması, geliştirilmesi ve kirlenmeye karşı korunmasıyla ilgili hukuki düzenleme ve idari yapı oluşturulmasına yönelik olarak başlatılmış çalışmalar tamamlanacaktır.” 469. madde “Yeraltı ve yerüstü su kaynaklarının kirlenmeden korunması sağlanacak ve atık suların arıtıldıktan sonra tarım ve sanayide kullanılması teşvik edilecektir.” ifadeleri yer alır.

⁶ 1043. madde “Toprak ve su kaynaklarının etkin şekilde kullanımı yanında doğal kaynakların koruma-kullanma dengesinin havza bazında gözetilmesi öncelikli görülmektedir...su yönetim yapısı havza bazlı yaklaşımlarla geliştirilmeye başlanmıştır...” şeklindedir. 1044. madde “Su yönetiminde etkinliği sağlamak üzere havza bazında entegre koruma ve kontrollü kullanma ilkeleri ile kentsel, endüstriyel, tarımsal faaliyetlere bağlı olarak ortaya çıkan baskı ve etkilerin belirlendiği ve tedbirlerin ortaya konulduğu 26 havzanın tamamı için koruma eylem planları hazırlanmıştır.” Olarak düzenlenmiştir.

⁷ 1050. madde “Yeraltı ve yerüstü su kalitesinin ve miktarının belirlenmesi, izlenmesi, bilgi sistemlerinin oluşturulması; su kaynaklarının korunması, iyileştirilmesi ile kirliliğinin önlenmesi ve kontrolü sağlanacaktır.” şeklindedir. 1055. madde “Sulamada sürdürülebilirliğin sağlanması açısından yeraltı su kaynaklarına yönelik miktar kısıtlaması, farklı fiyatlandırma gibi alternatifler geliştirilecektir.” şeklinde düzenlenmiştir.

⁸ 976. madde “Nüfusun sağlıklı ve güvenilir içme ve kullanma suyuna erişiminin sağlanması; atıkların insan ve çevre sağlığına etkilerinin en aza indirilerek etkin yönetiminin gerçekleştirilmesi” şeklindedir. 1047. madde “Su ve toprak kaynaklarının miktarının ve kalitesinin korunması, geliştirilmesi ve talebin en yüksek olduğu tarım sektörü başta olmak üzere sürdürülebilir kullanımı

³ Planın 1662. maddesi “İçme suyu hizmetlerinden yararlananların bu hizmetleri kesintisiz, yeterli ve kaliteli bir biçimde, bedeli ödemek koşuluyla sağlayabilmeleri güvence altına alınacak, tüketicinin korunmasına özen gösterilecektir.” 1668. maddesi “Modern işletmecilik esaslarına uygun tarife sistemi uygulanması sağlanacaktır.” 1685. maddesi “Çevre Temizlik Vergisi hizmetin gerçek maliyeti ile uygun olarak tespit edilecek ve verginin tahsil edilmesinde gerekli titizlik gösterilecektir.” şeklinde ifade edilmiştir.

⁴ 1663. madde “Altyapı sektöründe görev yapan kuruluşlar arasında etkin koordinasyon sağlanacaktır.” 1670. madde “Su ve kanalizasyon işletmelerinin özelleştirilmeleri teşvik edilecek ve belediyelerin denetleme mekanizması haline getirilmesi sağlanacaktır.” 1674. madde “İller Bankası Genel Müdürlüğü yeniden yapılandırılacaktır” 1675. madde “Nüfusu 100 bini aşan belediyelerde su ve kanalizasyon idarelerinin kurulması yönünde düzenlemeler yapılacaktır.” şeklinde düzenlenmiştir.

karşılmaktadır. Planın 1051. maddesinde “Ülkemiz su potansiyelinin tamamının ihtiyaçlar doğrultusunda sürdürülebilir bir şekilde kullanılması ve kullanımın tarifelenmesi sağlanacaktır.” ifadesi yer almaktadır. Dolayısıyla Kriter 7- Maliyetin Karşılanması İlkesi koşulu sağlanmaktadır. Planın 362. maddesi “Kamuda stratejik yönetimin uygulama etkinliğinin artırılması ve hesap verebilirlik anlayışının, planlamadan izleme ve değerlendirmeye kadar yönetim döngüsünün tüm aşamalarında hayata geçirilmesi temel amaçtır. Bu amaç doğrultusunda kamu hizmetlerinin hız ve kalitesinin artırılması ile katılımcılık, şeffaflık ve vatandaş memnuniyetinin sağlanması temel ilkelerdir.” şeklindedir bu tüm kamu yönetimi etkilediğinden, Kriter 8-Kamuoyunun Katılımı kriterini dolaylı da olsa karşılamaktadır. Planın 1034. maddesi “Sürdürülebilir şehirler yaklaşımına uygun olarak şehirlerde atık ve emisyon azaltma, enerji, su ve kaynak verimliliği, geri kazanım, gürültü ve görüntü kirliliğinin önlenmesi, çevre dostu malzeme kullanımı gibi uygulamalarla çevre duyarlılığı ve yaşam kalitesi artırılacaktır.” şeklinde olup, Kriter 3-Çevresel Hedefler koşulunu sağlamaktadır. Planın 1048., 1049., 1050. ve 1056. Maddeleri⁹ ile buna ek olarak Planın üçüncü bölümünde “Öncelikli Dönüşüm Programları” başlığı altında “Tarımda Su Kullanımının Etkinleştirilmesi Programı” başlığına yer verilmiştir. Bu program ile tarımda su kullanımının etkinleştirilmesinden başlanarak ülke çapında ve havza bazında iklim şartları, yanlış ve aşırı su kullanımından kaynaklanan veya kaynaklanması beklenen sorunların çözümü amaçlandığı ifade edilmiştir. Sayılan bu dört madde Kriter 4- Önlemler Programı koşulunu yerine getirmektedir. Bu açıklamalar ışığında 10. Kalınma Planının Kriter 8-Kamuoyunun Katılımına ilişkin koşul dışarda bırakıldığında SÇD için belirlenen sekiz kriterden yedisinin sağlandığı anlaşılmaktadır.

Türkiye’de SÇD’nin yürürlüğe girdiği tarihten sonra beş adet hükümet programı hazırlanmış ve uygulanmıştır. Neziroğlu ve Yılmaz (2013) tarafından hazırlanan “Hükümetler, Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri” adlı eser esas alınarak, SÇD için belirlenen sekiz kriter sırasıyla: 57. (V. Ecevit) Hükümet (28.05.1999-18.11.2002), 58. (Gül) Hükümet (18.11.2002-14.03.2003), 59. (I. Erdoğan) Hükümet (14.03.2003-29.08.2007), 60. (II. Erdoğan) Hükümet (29.08.2007-06.07.2011) ve 61. (III. Erdoğan) Hükümet (06.07.2011-....) olmak üzere beş ayrı hükümet programı için değerlendirilmiş ve şu sonuçlar elde edilmiştir: 57. (V. Ecevit) Hükümet programında “çevre sorunları, doğanın dengesini bozacak duruma gelmiştir. Hükümetimiz, kalkınma yolunda yapılan atımlarda doğa dengesinin ve çevre sağlığının korunmasına özen gösterecektir. Sanayi ve ev atıklarının arıtılmadan doğaya bırakılmasının nehir ve göllerimizde yarattığı çevre kirliliği

önlenecektir. Büyük kentlerimizin kanalizasyonlarının arıtılmalarına özel bir önem verilecektir.” ifadelerine yer verilmektedir. SÇD için belirlenen sekiz kriterden genel bir kabul ile yalnızca Kriter 2- Suların Analizi ve İzlenmesi, Kriter 3-Çevresel Hedefler, Kriter 4- Önlemler Programı koşullarının sağlandığı kabul etmek mümkündür.

58. (Gül) Hükümet programında çevreye duyarlılık ve çevreyle ilgili hizmetlerde işbirliğine dayanan modeller geliştirileceğinden bahsedilmiş, su kaynakları ve yönetimi noktasında bu hükümet programında bir bulguya rastlanılmamıştır.

59. (I. Erdoğan) Hükümet programında “...Çevrenin sermaye stoku olarak ele alınması gereken hava, ısı, su, mineral ve diğerleri, tüm ekonomik birimlerin faaliyetlerinin yapı ve kalitesini doğrudan etkilemektedir. Bu konuda duyarlılık artırılacak ve söz konusu stokta değişim yaratan çevresel yapıda kötüye gidiş, gürültü, kirlenme ve değişim maliyetlerini belirlemek amacıyla sosyal refah ağırlıklı gelişim, yaklaşım geliştirilecektir... Türkiye’nin Avrupa Birliğine tam üyeliği, hükümetimizin hedeflerinin başında gelmektedir... Bu çerçevede, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından gerçekleştirilmiş olan uyum yasalarının güçlendirilmesi...” ifadelerine rastlanmaktadır. Dolayısı ile SÇD için belirlenen sekiz kriterden genel bir kabul ile Kriter 3-Çevresel Hedefler, Kriter 4- Önlemler Programı, Kriter 6- İdari Tedbirler ve Kriter 7-Maliyetin Karşılanması koşullarının sağlandığı kabul etmek mümkündür.

60. (II. Erdoğan) Hükümet programında “...Anayasamızda ifadesini bulan “sağlıklı ve dengeli çevrede yaşama hakkı”, çevre politikamızın temelini oluşturmaktadır... Su kaynaklarımızın çok daha verimli bir şekilde kullanılmasına yönelik çalışmalarımız artarak devam edecektir.... Bu çerçevede, atık su, katı atık, tehlikeli atık gibi çevre korumaya yönelik tesislerin yaygınlaşmasını sağlayacağız... Avrupa Birliği müktesebatını tarama çalışmaları, ülkemizde pek çok alanda gerçekleştireceğimiz yapısal dönüşümün altyapısını hazırlamıştır...” ifadelerine yer verilmiştir. Böylece SÇD için belirlenen sekiz kriterden genel bir kabul ile Kriter 3-Çevresel Hedefler, Kriter 4- Önlemler Programı, Kriter 6- İdari Tedbirler koşullarının sağlandığı kabul etmek mümkündür.

61. (III. Erdoğan) Hükümet programında “...Bu çerçevede su kaynaklarının da etkin kullanımı ve korunması için bütüncül su kaynakları yönetimi modelini gerçekleştireceğiz. Bu çalışmaları yeni oluşturduğumuz Orman ve Su İşleri Bakanlığı ile daha etkin şekilde yürüteceğiz... Vatandaşlarımızın sağlıklı içme suyuna erişmelerine imkân veren ve çevre açısından önem arz eden atık su ve yağmur suyu sistemlerini kökten çözüyoruz... Bu amaçla SU ve Kanalizasyon Altyapı Projesi’ni başlattık, kısa adıyla SUKAP denilen projeyi başlattık... Şebekeli içme ve kullanma suyundan yararlanan belediye nüfusu oranını yüzde 100’e çıkaracağız. Susuz belde bırakmayacak ve ihtiyaç duyulan yerlerde içme suyu arıtma tesisleri yapacağız...” ifadelerine yer verilmiştir. SÇD için belirlenen sekiz kriterden genel bir kabul ile Kriter 2- Suların Analizi ve İzlenmesi, Kriter 3-Çevresel Hedefler, Kriter 4- Önlemler Programı, Kriter 6- İdari Tedbirler koşullarının sağlandığını söylemek mümkündür. SÇD sonrası kalkınma planlarının ve hükümet programlarının direktif kriterlerine göre irdelenmesi sırası ile Çizelge 1 ve Çizelge 2’de verilmiştir.

SÇD’nin yürürlüğe girdiği tarihten sonra, içerdiği hedef ve amaçların Türkiye’de su politikaları ve yönetimi açısından yeterli düzeyde ele alındığı ve ilgili dokümanlarda

sağlayacak bir yönetim sisteminin geliştirilmesi temel amaçtır.” şeklinde düzenlenmiştir.

⁹ 1048. madde “Su yönetimine ilişkin mevzuattaki eksiklik ve belirsizlikler giderilerek kurumların görev, yetki ve sorumlulukları netleştirilecek, su yönetimiyle ilgili tüm kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyon geliştirilecektir” şeklindedir. 1049. madde “Ulusal havza sınıflama sistemi, su kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir kullanımına imkân verecek şekilde geliştirilecektir” şeklindedir. 1050. madde “Yeraltı ve yerüstü su kalitesinin ve miktarının belirlenmesi, izlenmesi, bilgi sistemlerinin oluşturulması; su kaynaklarının korunması, iyileştirilmesi ile kirliliğinin önlenmesi ve kontrolü sağlanacaktır.” ve 1056. madde “Sulama birliklerinin çalışma süreçleri gözden geçirilecek, sistemin daha etkin hale getirilmesi yönünde alternatifler oluşturulacaktır.” ifadelerini taşır.

açıklandığı anlaşılmaktadır. Ancak, politikaların uygulama araçları olan eylem planları, yönetim planları ve stratejiler noktasında istenilen düzeyde olmadığı 25 adet nehir havzasının sadece dördünün Nehir Havza Yönetim Planları yapılmasından anlaşılmaktadır.

3.2. SÇD'nin Türkiye Su Kaynakları Yönetiminde Örgütlenmeye Etkileri

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ): Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyelik sürecine girmesi ve AB SÇD'nin de etkisi ile su yönetimi ile ilgili kurumlar arası görev karışıklığı ve koordinasyon eksikliğine çözüm getirmek için bazı çalışmalar başlatılmıştır. Yapılan bu çalışmaların büyük bir kısmı DSİ tarafından yapılmaktadır (Can, 2015). 18.12.1953 tarihinde kabul edilen ve 28.02.1954'te yürürlüğe giren 6200 sayılı kanunla daha çağdaş ve güçlü bir yapıya kavuşturularak "Bayındırlık Vekâleti" ne bağlı, katma bütçeli tüzel kişiliğe sahip DSİ, kurulduğu tarihten bu yana birçok bakanlık altında yer değiştirmiştir. DSİ 1 Mart 1954 tarihinde Bayındırlık Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyetlerine tekrardan başlamış 1964 yılında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na bağlanmıştır. 1986 yılında idari ve teknik sorunların daha kolay ve hızlı çözülebilmesi adına Bayındırlık ve İskân Bakanlığı bünyesine alınmıştır. 1996 yılında enerji yatırımlarının ülke kalkınmasında önemli rol oynamasından dolayı tekrar Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na bağlanmıştır. Merkezi idarenin yeniden düzenlenmesi çalışmalarından dolayı 31.08.2007 tarihinde Çevre ve Orman Bakanlığı'na bağlanmıştır. 662 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 58'inci maddesi ile özel bütçeli bir kuruluş haline gelen DSİ 2011 yılında Orman ve Su

İşleri Bakanlığı'na bağlanmıştır. 2018 yılında Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçiş yapılması ile DSİ, Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesinde Merkezi Yönetim Bütçesine tabii özel bütçeli yatırımcı bir kuruluş olarak konumlandırılmıştır (Şekil 1).

Şekil 1. DSİ'nin zaman içerisinde yer aldığı bakanlıklar

Çizelge 1. SÇD sonrası kalkınma planlarının direktif kriterlerine göre irdelenmesi

Kalkınma planları	Direktifin temel hükümleri							
	Havzaların belirlenmesi (NHBO)	Suların analizi ve izlenmesi	Çevresel hedefler	Önlemler programı	Yönetim planları	İdari tedbirler	Maliyetin karşılanması	Kamuoyunun katılımı
8. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)	-	+	+	+	-	+	+	+
9. Kalkınma Planı (2007-2013)	+	+	+	+	+	+	+	+
10. Kalkınma Planı (2014-2018)	+	+	+	+	+	+	+	-

+: Direktif kriterini sağlar, -: Direktif kriterini sağlamaz

Çizelge 2. SÇD sonrası hükümet programlarının direktif kriterlerine göre irdelenmesi

Hükümet programları	Direktifin temel hükümleri							
	Havzaların belirlenmesi (NHBO)	Suların analizi ve izlenmesi	Çevresel hedefler	Önlemler programı	Yönetim planları	İdari tedbirler	Maliyetin karşılanması	Kamuoyunun katılımı
57. (V. Ecevit) Hükümet (1999-2002)	-	+	+	+	-	-	-	-
58. (Gül) Hükümet (2002-2003)	-	-	-	-	-	-	-	-
59. (I. Erdoğan) Hükümet (2003-2007)	-	-	+	+	-	+	+	-
60. (II. Erdoğan) Hükümet (2007-2011)	-	-	+	+	-	+	-	-
61. (III. Erdoğan) Hükümet (2011-....)	-	+	+	+	-	+	-	-

+: Direktif kriterini sağlar, -: Direktif kriterini sağlamaz

Türkiye Su Enstitüsü (SUEN): Türkiye Su Enstitüsü, 2 Kasım 2011 yılında 658 sayılı KHK ile kurulmuştur. SUEN'in amacı; su politikaları geliştirmek, bunun için araştırmalar yapmak, su yönetimi stratejisinin ve küresel su meselelerinin çözüme ulaşması amacı ile çalışmalar yapmaktır (Ochqun, 2015).

Türkiye'de 9 Temmuz 2018 tarihinde Parlamenter Sistem'den Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçiş yapılmıştır. Bunu takip eden süreçte "Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlaması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması Hakkında 703 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname" ile birçok bakanlık yapısında değişikliğe gidilmiştir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi çerçevesinde 1 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile Orman ve Su İşleri Bakanlığı birleştirilerek Tarım ve Orman Bakanlığı kurulmuştur.

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın birleşmesi ile Su Yönetimi Genel Müdürlüğü bakanlığın hizmet birimlerinden biri haline getirilmiştir. Su Yönetimi Genel Müdürlüğü alt birimleri olarak Su Kalitesi Daire Başkanlığı, İzleme ve Su Bilgi Sistemi Daire Başkanlığı, Su Hukuku ve Politikası Daire Başkanlığı ayrıca dikkat çekmektedir. Bunun yanında Havza Yönetimi Daire Başkanlığı, Taşkın ve Kuraklık Yönetimi Daire Başkanlığı, Araştırma ve Değerlendirme Daire Başkanlığı ve Yönetim Hizmetleri Daire Başkanlığı Su Yönetimi Genel Müdürlüğü'nün diğer alt birimleridir. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü ve Türkiye Su Enstitüsü ise bakanlığa bağlı kuruluş olarak konumlandırılmıştır.

3.3. SÇD'nin Türkiye'deki Su Mevzuatına Etkisi

Türkiye'de hem kaynak suları olsun hem de yeraltı suları olsun bunların korunmasında, kullanılmasında ve yönetilmesinde Türk Medeni Kanunu suya yönelik birçok farklı hukuki düzenleme getirmiştir. Bu düzenlemelerde ihtiyaca göre ilerleyen zamanlarda farklı değişimler ve bunlara ek düzenlemeler yapılmıştır. Bu kanunlar kronolojik sıraya göre Çizelge 3'te verilmiştir (Küçükçelebi, 2014).

Türkiye'de suyun yönetimi ile alakalı daha detaylı hukuksal düzenlemeler 28.04.1926 tarihli ve 831 sayılı Sular Kanunu ile başlamıştır (Mevzuat, 2017). Çizelge 3'te ismi geçen diğer kanunlar suyun korunması ve yönetimine yönelik olup, bahse konu olan kurumların işleyişi ve yönetimi ile alakalı maddeler içermektedir. Çizelge 4'te verilen tüzük, yönetmelik ve tebliğler ise suyun yönetimi ile ilgili bir ibare taşımayıp, sadece ilgili olduğu kurumun işleyişine cevap vermek adına düzenlenmiştir.

Avrupa Birliği'nin 2009 yılındaki müzakerelerinde çevre konusunun geçmesiyle Türkiye, çevre ve su konusundaki çalışmalara hız kazandırmıştır. SÇD'nin en belirgin hedefi bütün suların iyi durumda olması ve bütüncül havza yönetimidir. 2000 yılında ortaya çıkan ve kabul edilen AB su mevzuatının en önemli yönergesi olan SÇD'ne bakış açısı Türkiye'de ilk etapta farklı olmuş ve çeşitli tartışmalara yol açmıştır fakat ilerleyen yıllarda uyum için gerekli çalışmaların tamamlanması için hedefler konulmuş, bunu takiben yasa altı yönetmelikler ve tebliğler kabul edilmiştir (Dikmen, 2012). Bu yönetmelik ve tebliğler Çizelge 5'te sunulmuştur. Bu yönetmelik ve tebliğlerde doğrudan suyun korunması, bütüncül şekilde kullanımı ve yönetimine ilişkin bir ibare bulunmamaktadır. Bahse konu olan bu düzenlemeler, suyu ileri vadede korumak yerine daha güncel durumlara çözüm aramak adına çıkarılmış ve ilgili olduğu kurumun işleyişine cevap aramak adına düzenlenmiştir (Mevzuat, 2017).

Çizelge 3. Kronolojik sıraya göre su ile ilgili kanunlar

Kanun	Yürürlüğe girdiği tarih	Kanun adı
831	10.05.1926	Sular Hakkında Kanun
927	30.06.1926	Sıcak ve Soğuk Maden Sularının İstismarı ile Kaplıcalar Tesisatı Hakkında Kanun
1593	06.05.1930	Umumi Hıfzıssıhha Kanunu
3039	23.06.1936	Çeltik Ekimi Kanunu
4373	21.01.1943	Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Korunma Kanunu
6200	25.12.1953	Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun
7478	16.05.1960	Köy İçme Suları Hakkında Kanun
167	23.12.1960	Yeraltı Suları Hakkında Kanun
178	30.12.1960	Askeri Gazinoların İçme ve Kullanma Sularının Temini Hakkında Kanun
1053	16.07.1968	Belediye Teşkilatı Olan Yerleşim Yerlerine İçme, Kullanma ve Endüstri Suyu Temini Hakkında Kanun
1380	04.04.1971	Su Ürünleri Kanunu
2560	23.11.1981	İSKİ Kanunu
2674	29.05.1982	Karasuları Kanunu
2692	13.07.1982	Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu
2872	11.08.1983	Çevre Kanunu
3621	17.04.1990	Kıyı Kanunu
5216	23.07.2004	Büyükşehir Belediyesi Kanunu
5393	13.07.2005	Belediye Kanunu

Çizelge 4. SÇD'den önce çıkarılan su ile ilgili tüzük, yönetmelik ve tebliğler

Tüzük no.	Kabul tarihi	Tüzük adı
7044	12.08.1928	Sular Kanununun Uygulanışını Gösteren Tüzük
5/1465	20.07.1961	Yeraltı Suları Tüzüğü
Yönetmelik no.	Kabul Tarihi	Yönetmelik Adı
87/11594	11.03.1987	Ankara Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Atık Suların Kanalizasyon Şebekesine Deşarj Yönetmeliği
19919	04.09.1988	Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği
21374	13.10.1992	Kıyı Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik
Tebliğ no.	Kabul Tarihi	Tebliğ Adı
20748	07.01.1991	Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği Teknik Usuller Tebliği

Çizelge 5. SÇD'den sonra çıkarılan yönetmelik ve tebliğler

Tarih	Yönetmelik
16.02.2017	Sulama Sistemlerinde Su Kullanımının Kontrolü ve Su Kayıplarının Azaltılmasına İlişkin Yönetmelik (1)
23.11.2016	Hassas Su Kütelleri İle Bu Kütelleri Etkileyen Alanların Belirlenmesi ve Su Kalitesinin İyileştirilmesi Hakkında Yönetmelik (2)
10.08.2016	Yerüstü Su Kalitesi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
12.05.2016	Taşkın Yönetim Planlarının Hazırlanması Uygulanması ve İzlenmesi Hakkında Yönetmelik (3)
22.05.2015	Yeraltı Sularının Kirlenmeye ve Bozulmaya Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik (4)
15.04.2015	Yüzeysel Su Kalitesi Yönetimi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
08.05.2014	İçme Suyu Temin ve Dağıtım Sistemlerindeki Su Kayıplarının Kontrolü Hakkında Yönetmelik (5)
11.02.2014	Yüzeysel Sular ve Yeraltı Sularının İzlenmesine Dair Yönetmelik (6)
12.01.2014	Alabalık ve Sazan Türü Balıkların Yaşadığı Suların Korunması ve İyileştirilmesi Hakkında Yönetmelik (7)
30.11.2012	Yüzeysel Su Kalitesi Yönetimi Yönetmeliği (8)
17.10.2012	Su Havzalarının Korunması ve Yönetim Planlarının Hazırlanması Hakkında Yönetmelik (9)
29.06.2012	İçme Suyu Elde Edilen veya Elde Edilmesi Planlanan Yüzeysel Suların Kalitesine Dair Yönetmelik (10)
07.04.2012	Yeraltı Sularının Kirlenmeye ve Bozulmaya Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik
31.03.2012	Ormanlık ve Su Şurası Yönetmeliği (11)
27.10.2010	Atıksu, Alt Yapı Ve Evsel Katı Atık Bertaraf Tesisleri Tarifelerinin Belirlenmesinde Uyulacak Usul Ve Esaslara İlişkin Yönetmelik (12)
09.01.2006	Yüzme Suyu Kalitesine İlişkin Yönetmelik (13)
08.01.2006	Kentsel Atık Suyun Arıtımı Yönetmeliği (14)
26.11.2005	Tehlikeli Maddelerin Su ve Çevresinde Neden Olduğu Kirliliğin Kontrolü Yönetmeliği (15)
20.11.2005	İçme Suyu Elde Edilen veya Elde Edilmesi Planlanan Yüzeysel Suların Kalitesine Dair Yönetmelik
17.02.2005	İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmelik (16)
31.12.2004	Su Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği (17)
18.02.2004	Tarımsal Kaynaklı Nitrat Kirliliğini Karşı Suların Korunması Yönetmeliği (18)
Tarih	Tebliğ
16.07.2015	İçme Suyu Temin ve Dağıtım Sistemlerindeki Su Kayıplarının Kontrolü Yönetmeliği Teknik Usuller Tebliği (B)
26.02.2014	Durgun Yerüstü Kara İç Sularının Ötrofikasyona Karşı Korunmasına İlişkin Tebliğ (C)
16.01.2013	Çevre Kanununun 20'nci Maddesinin (k) Bendi Uyarınca Verilecek İdari Para Cezalarına İlişkin Tebliğ
18.06.2013	Havza Yönetim Heyetinin Teşekkülü Görevleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ
20.03.2010	Atık Su Arıtma Tesisleri Teknik Usuller Tebliği
10.10.2009	Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği Numune Alma ve Analiz Metotları Tebliği
10.10.2009	Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği İdari Usuller Tebliği
27.06.2009	Kentsel Atık Su Arıtımı Yönetmeliği Hassas ve Az Hassas Su Alanları Tebliği
02.06.2008	Kabuklu Su Ürünlerinin Yaşadığı Suların Kalitesi Hakkında Tebliği (A)

SÇD sonrası Türkiye'de AB uyum çalışmaları ile birlikte mevzuat uyumlaştırma çalışmalarına gidilmiştir. Çizelge 5'te SÇD'den sonra düzenlenen yönetmelik ve tebliğler yer almaktadır. Bu yönetmelik ve tebliğlerin SÇD'nin ana amaçlarına ne ölçüde uyum sağladığını görmek adına Güneş (2010) ve Perçin (2014b) çalışmalarından elde edilen sekiz temel kritere göre irdeleme yapılmaya çalışılmıştır. İrdelenenin anlaşılır olması amacı ile önemli olduğu düşünülen yönetmelik ismi yanına numara verilmiştir. Aynı şekilde tebliğler için ise harflendirme yapılmıştır. Çizelge 6'da SÇD sonrası mevzuatın direktif kriterlerine göre irdelenmesi yer almaktadır. Çizelge incelendiğinde 9 numaralı yönetmeliğin yani Su Havzalarının Korunması ve Yönetim Planlarının Hazırlanması Hakkında Yönetmelik tüm direktif kriterlerini sağladığı görülmektedir. Bu yönetmeliği ayrıca incelediğimizde yönetmeliğin amacı olan madde 1, yerüstü ve yeraltı su kütellerinin, bütüncül bir yaklaşımla havza bazında, fizikokimyasal, kimyasal ve ekolojik kalite bileşenleri ile miktar açısından iyi su durumunda olanlarının mevcut haliyle korunması, bozulmuş olanlarının iyi su

durumuna getirilmesi ve ihtiyaç önceliklerine uygun şekilde tahsis yapılarak sürdürülebilir kullanımının sağlanması, ulusal su planı ve havza ölçekli yönetim planlarının hazırlanması, uygulanması ve takibinin yapılması şeklinde açıklanmıştır. Bu durum direktif kriteri "Havzaların Belirlenmesi ve Nehir Havza Bölgelerinin Oluşturulması" kriterini sağlamaktadır. Direktifin "Suların Analizi ve İzlenmesi" ve "Kamuoyunun Katılımı" kriterlerini madde 5 sağlamaktadır. Ayrıca madde 9'da havza yönetiminde katılımcı yaklaşım detaylı şekilde ele alınmıştır. Madde 5'te su kaynaklarının havza bazında kalite ve miktarının bütüncül yaklaşımla sürdürülebilir bir şekilde geliştirilmesi, iyileştirilmesi, korunması ve ihtiyaç önceliklerine uygun olarak kullanılmasının sağlanması esasları detaylı olarak ele alınmıştır. Madde 6 havzaların korunmasına karşı alınacak tedbirleri düzenlemiştir ve bu "Önlemler Programı" kriterini karşılar. Madde 5'te yer alan kullanan ve kirlüten öder ilkeleri uyarınca, havzadaki bütün su kullanıcılarının su kaynakları üzerindeki baskılarıyla orantılı olarak su hizmetlerine ait maliyetlerin karşılanmasına katkıda bulunması ibaresi "Maliyetin karşılanması" kriterini sağlar.

Tasarıda madde 9'da su kaynaklarının korunması ele alınmış ve bunlara ulaşmada çevresel hedeflerin belirlenmesi gerektiği, korunması gereken alanlara özel bir statü verilmesi gerektiği ayrıca suların korunması, sürdürülebilir kullanımının sağlanması, planlanmasına yer verilmiştir. Bu düzenleme direktif kriterlerinden “Önlemler Programı” ve “Suların Analizi ve İzlenmesi” kriterlerini karşıladığı söylenebilir. Madde 10 izleme, denetim, bilgi verme ve bildirim yükümlülüğü, madde 11 su yönetimi yüksek kurulunun kuruluşu, görev ve yetkilerini düzenlemiştir. Buradan yola çıkarak tasarının uygun idari düzenlemeleri hazırladığı, uygun yetkili birimleri tayin ettiği söylenebilir ve “İdari Tedbirler” kriterini sağlamaktadır. Su Kanun Tasarısı genel manada suyun korunması, doğru yönetimi, çevresel hedeflere ulaşmada yeraltı/yerüstü suların kötüleşmesini engellemeye çalışması, etkili ve sürdürülebilir su kullanımına teşviki yönünden direktif kriterleri ile uyumlu olduğu görülmektedir. Ayrıca suyun korunması ve yönetiminin havza bazında yapılması gerektiği ve nehir havza yönetim planlarının hazırlanması gerektiğini düzenlemektedir. Etkili ve sürdürülebilir su kullanımı için kirleten öder prensibini ve tüm ilgili paydaşların katılımını savunduğu tasarıda görülmektedir. Tasarının genel manada direktif kriterlerini sağladığı düşünülmekte ancak bazı çevrelerce hukuki boşluklarının olduğu dile getirilmektedir. Havza bazında yönetimin sorumlunun kim olduğunun ve kararların kim tarafından verileceğinin detayı belirtmemiştir. Havza bazında yönetimle beraber Su Tahsis Planı konusuna değinen taslak, bu planların tam olarak içindeki uyumundan ve hiyerarşik ilişkisini tam olarak açıklamamıştır. SÇD'nin amaçlarından biri de suların iyi ekolojik duruma gelmesidir fakat tasarının izleme bölümünde izleme ağıının kim tarafından nasıl kurulacağı ve işletileceğine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır (Anonim, 2012; Yıldırım ve Ayanoğlu, 2014). Taslakta bahsi geçen su bilgi sistemi isimli sanal erişim ağına nasıl erişileceği ve bu erişim sonunda elde edilen bilgilerin şeffaflığı konusu açık değildir. Suyun tüm alanlarda etkin ve verimli kullanılmasına ilişkin bir madde koymayan taslak, su kayıplarının fazla olduğu bölgelerde verimli su kullanımına yönelik yapılması gerekenler ve aksi durumda uygulanacak yaptırımlara yer vermemiştir (Yıldırım ve Ayanoğlu, 2014). Taslaktaki Havza Yönetim Planlarının nasıl hazırlanacağı Su Havzalarının Korunması ve Yönetim Planlarının Hazırlanması Hakkında Yönetmelik ile uyumamaktadır. Kanun yürürlüğe girdiği takdirde yönetmelikte değişikliğe gidilmesi gerekmektedir. Taslağın amaç kısmında “tek elden yönetim” vurgusu yapılmıştır fakat bakanlıklar, DSİ, belediyeler ve Su Yönetimi Genel Müdürlüğü arasındaki görev dağılımında çatışmalar yaşanmaktadır. Ayrıca taslakta Bakanlık adı altında eski Orman ve Su İşleri Bakanlığı'ndan bahsedilmiştir ancak bakanlık görev ve yetkileri detaylı olarak tanımlanmamıştır (Aytüre, 2016). Ayrıca bazı çevrelerce su kanun tasarısı suya erişim hakkını kısıtladığı ve suyu ticari bir meta haline getirdiği gerekçeleri ile hala tartışma konusudur. Tasarıda konusu geçen “Mücbir sebepler ve beklenmeyen hallerde su kaynağının korunması için gerekli olan her türlü müdahale gecikmeksizin yetkili idare tarafından yapılır veya yaptırılır” ifadesi özel şirketlere su kaynaklarına müdahale etme hakkını tanıdığı savunulmaktadır. Bununla birlikte “İhtiyaç olması ve potansiyelin de yeterli olması halinde havzalar arası su

aktarımı yapılabilir” ifadesi havzalar arası su aktarımına ve suyun metalaştırılmasına yasal zemin hazırladığı düşünülmektedir (Aytüre, 2016).

4. Sonuç ve öneriler

21. yüzyılda küresel ısınmanın etkileri, kentleşme ve sanayileşmeden dolayı artan su kullanımı suyun önemini farklı bir boyuta taşımıştır. Yeryüzünün temiz su kaynakları hızlı bir şekilde kirlenmektedir. Doğal bir kaynak olan suyun yönetimi konusunda daha etkin planlamalara gidilmediği takdirde, gelecekte su kıtlığı çekileceği literatürde birçok araştırma ve tartışmalara konu olmuştur.

Türkiye’de SÇD ve AB uyum süreciyle birlikte “çevre” alanında yasal düzenlemeler hız kazanmıştır. 10.05.1926 tarihli 831 sayılı Sular Hakkında Kanun’dan günümüze kadar suyu kendine konu edinmiş 18 adet Kanun yürürlüğe girmiştir. Bu kanunlar Çizelge 3’te detaylı olarak verilmiştir. Bununla birlikte, SÇD sonrası 22 adet yönetmelik ve 9 adet tebliğ yürürlüğe konmuştur. Bu yasal düzenlemeler Çizelge 5’te verilmiştir. Doğrudan AB mevzuat listesinde bulunan ve direktiflere uyum amacı ile çıkarılmış yönetmelikler ise şu şekilde sıralanmaktadır:

- Su Havzalarının Korunması ve Yönetim Planlarının Hazırlanması Hakkında Yönetmelik (17.10.2012),
- Yüzeysel Su Kalitesi Yönetimi Yönetmeliği (30.11.2012),
- İçme Suyu Elde Edilen veya Elde Edilmesi Planlanan Yüzeysel Suların Kalitesine Dair Yönetmelik (29.06.2012),
- Atıksu, Alt Yapı ve Eysel Katı Atık Bertaraf Tesisleri Tarifelerinin Belirlenmesinde Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik (27.10.2010),
- İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmelik (17.02.2005),
- Tarımsal Kaynaklı Nitratın Neden Olduğu Kirliliğe Karşı Suların Korunması Yönetmeliği (18.02.2004),
- Yeraltı Sularının Kirlenmeye ve Bozulmaya Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik (07.04.2012),
- Tehlikeli Maddelerin Su ve Çevresinde Neden Olduğu Kirliliğin Kontrolü Yönetmeliği (26.11.2005) ve ayrıca 30.03.2010 tarihinde Tehlikeli Maddelerin Su ve Çevresinde Neden Olduğu Kirliliğin Kontrolü Yönetmeliği’nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik,
- Yüzeysel Su Kalitesi Yönetmeliği (30.11.2012),
- Kabuklu Su Ürünlerinin Yaşadığı Suların Kalitesi Hakkında Tebliği (02.06.2008).

Türkiye’de “su yönetimi” üzerine yasal düzenleme yapma konusunda bir kısıt görülmemektedir. Buna karşın esas sorun yasal düzenlemelerin tek bir çatı altında toplanamamasıdır. Oluşturulan birçok hukuki düzenleme suyun etkin ve bütüncül bir şekilde kullanımına yönelik olmayıp, ilgili olduğu kurumun işleyişine cevap vermekle sınırlı kalmaktadır.

2012 yılında SÇD’ye uyum sağlamak amacıyla hazırlanan Su Kanun Tasarısının güncellenmesi gerekmektedir. Tasarı oldukça genel kapsamlı hazırlanmıştır ve dolayısı ile SÇD’ye tam anlamı ile cevap verememektedir.

Türkiye’de su yönetiminin bir diğer büyük problemi ise kurumlar arası işbirliği ve koordinasyon eksikliğidir. Su yönetiminin bütüncül bir şekilde uygulanması için görev ve yetkilerin bölge düzeyine aktarılması ve AB hedeflerine ulaşmak için kurumsal ve yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. 4 Temmuz 2011 tarihinde kurulan Orman ve Su İşleri Bakanlığı bünyesinde, AB uyum çalışmaları ve SÇD etkisi ile “ana hizmet birimi” olarak Su Yönetimi Genel Müdürlüğüne (SYGM) yer verilmiştir. Su yönetiminin Orman ve Su İşleri Bakanlığı altında toplanması ile daha bütüncül ve koordineli bir yapılanma sağlanacağı düşünülmüştür. Bunun yanında 2 Kasım 2011 tarihinde kurulan Su Enstitüsü (SUEN) ile su politikaları geliştirmek, küresel anlamda su üzerine stratejiler ve araştırmalar yapılması amaçlanmıştır. SÇD’nin 3. maddenin 6. fıkrasında, üye devletlerin mevcut ulusal veya uluslararası birimlerini direktif hedeflerine ulaşılması amacı ile direktifin belirlediği şekilde yetkili birim olarak belirleyebileceği ifade edilmiştir. Bu durum, SUEN ve SYGM’nin oluşturulmasında SÇD etkisinin olduğu görülebilmektedir. Türkiye’nin 9 Temmuz 2018 tarihinde Parlamenter Sistem’den Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçiş yapması ile birçok devlet kurumunda yeniden yapılanmaya gidilmiştir. SYGM, yeni Tarım ve Orman Bakanlığı’na bağlı merkez birimi içerisinde “hizmet birimi” olarak konumlandırılmıştır. Eski Orman ve Su İşleri Bakanlığı’na bağlı yatırımcı bir kuruluş olarak görev yapan Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü ve SUEN kamu tüzel kişiliği olan bir kuruluş olarak Tarım ve Orman Bakanlığı’na bağlanmıştır. Teşkilatlanmadaki bu değişiklikler, kurumlar arasındaki yetki karmaşasını çözmek yerine daha da karmaşık bir hal almasına neden olabileceği düşünülmektedir. Bunda bir görevin birden çok kurum ve kuruluşun sorumluluğu altında olmasının payı olduğu düşünülmektedir. Türkiye’de su ile ilgili yasa ve kuruluşların çokluğundan dolayı suyun etkin bir şekilde yönetimi mümkün olamamaktadır. Çünkü her kurumun yasa ve yönetmeliği farklı şekilde işlemektedir. Kurumsal yapının güçlendirilerek sular üzerinde denetleme ve değerlendirme çalışmalarının yapılması faydalı olacaktır. Bu noktada EMWIS (Euro-Mediterranean Information System on Know-How in the Water Sector) çerçevesinde sürdürülen Ulusal Su Bilgi Sistemlerinin oluşturulma çabaları, su kaynaklarının etkin yönetimi ve kullanımı noktasında önemli bir adım niteliğindedir (Özçelik, 2008).

SÇD, suyun idari ve politik sınırlardan ziyade tamamen doğal ve hidrolojik olarak nehir havzası sınırlarına göre yönetilmesini savunmaktadır. Bunun yanında katılımcı yaklaşım, suyun fiyatlandırılmasını ve suyun denetlenerek “iyi duruma” getirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Türkiye’de SÇD’ye uyum sağlamak amacı ile 25 havza üzerinde Havza Koruma Eylem Planları hazırlanarak uygulamaya konulması hedeflenmiştir. Meriç-Ergene, Konya, Büyük Menderes ve Susurluk havzalarında Havza Koruma Eylem Planları tamamlanmıştır. Türkiye’nin SÇD yürürlüğe girdiği tarihten bu yana amaç ve hedeflerine uyum sağlamaya çalıştığı ancak uygulama noktasında yeterli düzeye gelemediğini, 25 havza üzerinde hazırlanan eylem planlarının sadece 4’ünü tamamlamasından anlaşılmaktadır.

Bu bağlamda, Türkiye, yaptığı Havza Koruma Eylem Planlarını diğer nehir havzalarında da uygulayarak AB uyum sürecindeki çalışmalarına hız vermelidir. Bu çalışmalar yapılırken tüm paydaş kurum ve kuruluşlardan

destek almalıdır. Bunun yanında suların uzun vadede korunma ve yönetimi için ulusal bir su politikası oluşturmalıdır.

Yapılan bu çalışma kapsamında Türkiye’de SÇD’nin uygulanmasına yönelik önerileri şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Ülkeler arasında topoğrafik ve su kaynakları açısından farklılıklar olduğundan dolayı, farklı ülkeler tarafından kullanılan model direktifler bütün ülkelerde tam anlamı ile uyumlu olamamaktadır. Türkiye için de böyle bir durum söz konusudur. Gerek bulunduğu coğrafi konum ve gerekse barındırdığı su kaynakları itibari ile kendine özgü bir yapısı vardır. Bundan dolayıdır ki SÇD’yi doğrudan entegre etmemiz mümkün gözükmemektedir. Suyun hukuksal, örgütsel ve politik açıdan yönetimi için Türkiye’nin kendi şartlarına uyumlu su yönetim modeli geliştirerek uygulamasının daha avantajlı olacağı düşünülmektedir.
- SÇD’nin sınıraşan sular üzerinde ortak faydalanmayı amaçlayan maddelerinin Türkiye açısından bir risk oluşturacağı düşünülmektedir. SÇD’nin Türkiye’de doğrudan entegre edilmesi durumunda sınıraşan suların uluslararası bir isim alacağı ve bu sular üzerinde yapılması planlanan kalkınma atılımlarının gecikeceği veya engelleneceği riski göz ardı edilmemelidir.
- Türkiye’de su havzalarındaki kirliliğin büyük bir kısmı insan kaynaklıdır. Bunun için katılımcılık ilkesi ile sivil toplum kuruluşları, kamu kurumları ve özel sektör gibi paydaşların yardımı ile insanlar bilinçlendirilmeli ve farkındalık oluşturulmalıdır.
- Türkiye’de SÇD uyum amacı ile düzenlenen mevzuat çalışmalarının direktife uygunluğunu ya da uygulanış şekillerinin şeffaflığı yetkili idarelerce denetlenmektedir. Bu durumun Uluslararası ve AB standartlarına uygun hale getirilmesi gerekmektedir. AB’nin titizlikle üzerinde durduğu en önemli konu olan iç denetim sisteminin bağımsız bir şekilde işleyişi ülkemizde tam olarak etkin hale getirilememiştir. Bu durum 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu yardımı ile daha fonksiyonel hale getirilmeli, SÇD ile uyum çalışmalarına yansıtılmalıdır.
- Türkiye’de geçici koruma statüsündeki mülteci nüfusunun mevcut içme ve kullanma su potansiyeli üzerindeki baskısı dikkate alınmalı ve su temininde olası yaşanabilecek sorunlar için önemler programı oluşturulmalıdır.
- Üniversiteler, özel sektörler ve kamu kuruluşları arasındaki diyalog kopukluğu giderilmelidir. Özellikle halkın mevcut su kaynakları ve insan kaynaklı su kirliliği konusunda bilinçlendirilirken kitle iletişim araçlarının yanı sıra sosyal medyanın gücünden azami ölçüde faydalanılmalıdır.
- Üniversitelerde akademik anlamda lisans, yüksek lisans ve doktora programlarında “su yönetimi” ve “su kaynakları” konularına ağırlık verilmelidir.
- AB uyum sürecinde olan Türkiye’de su ile ilgili yeniliklerin her zaman güncel kalmasına önem verilmelidir. Bunun için yapılacak izleme ve denetleme çalışmaları hızlı ve etkin bir şekilde ilerlemelidir.
- Geçmişte oldukça eskiye dayanan DSİ gibi köklü bir kurumun tecrübelerinden faydalanılmalı ve bu tecrübeler

SUEN gibi AR-GE odaklı bir kurumun daha etkin bir yapıya kavuşturulması için kullanılmalıdır.

- DSI'nin enerji, tarım, hizmet ile çevre ve taşkın şeklindeki hizmet alanlarının bunlarla sınırlı kalmaması, Güneş (2010) ve Perçin (2014b) çalışmaları ile elde edilen direktifin sekiz temel hükmü ile uygunluk gösteren bir teşkilat yapılanmasının oluşturulması ŞÇD uyum süreci için yapılması gereken çalışmalar arasında gösterilebilir.

Son söz olarak, su, gelir elde edilebilecek bir meta olarak görülmemelidir. Su, insanoğlunun her zaman ihtiyaç duyacağı ve gelecek kuşaklara aktarılması gereken ortak bir değer, doğal bir kaynak olarak ele alınmalıdır.

Açıklama

Bu makalenin hazırlanmasında Çankırı Karatekin Üniversitesi BAPK 2014-02 nolu proje ile desteklenen "AB Su Çerçeve Direktifi'nin Türkiye'de Su Kaynakları Yönetimine Etkisi" konu başlıklı yüksek lisans tezinden yararlanılmıştır.

Kaynaklar

- Aküzüm, T., Çakmak, B., Gökalp, Z., 2010. Türkiye'de su kaynakları yönetiminin değerlendirilmesi. Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi, 3(1): 67-74.
- Anonim, 2012. Su Kanunu Tasarısı. T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Ankara, 24 s.
- Akkaya, C., Efeoğlu, A., Yeşil, N., 2006. Avrupa Birliği Su Çerçeve Direktifi ve Türkiye'de uygulanabilirliği. TMMOB Su Politikaları Kongresi, 21-23 Mart 2006, s.195-204.
- Aytüre, S., 2016. Su kanununun AB Su Çerçeve Direktifi kapsamında değerlendirilmesi. Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi, 9(1): 65-71.
- Babbie, R.E., 2007. The Basics of Social Research. Wadsworth Publishing; 4 edition, USA.
- Can, G., 2015. Entegre su yönetiminde yasal-kurumsal yapı ve işleyiş. Uzmanlık tezi, T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Ankara, 227 s.
- Coşkun, A., 2010. AB Su Çerçeve Direktifi açısından Türk hukukunda nehir havza yönetim planlaması. Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, A(1):43-55.
- Çıvgın, M., 2013. Avrupa Birliği Su Çerçeve Direktifi kapsamında Türkiye'de Entegre Havza Yönetimi. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çiçek, N., 2010. Su Çerçeve Direktifi ve büyük menderes nehir havzası yönetim planı örneğinde AB ve Türkiye yaklaşımı. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.

- Çiçek, N., Karaaslan, Y., Aslan, V., Yaman, C., Akça, L., 2008. Türkiye'de AB'ye uyumlu Su Havzası Yönetim Stratejisi ve Su Çerçeve Direktifi. III. Çevre Sorunları Kongresi, 15-19 Ekim 2008, Fatih Üniversitesi, İstanbul, s. 170-178.
- Dışişleri Bakanlığı, 2018. Türkiye'nin su politikaları, T.C. Dışişleri Bakanlığı, http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-su-politikasi.tr.mfa, Erişim: 19.03.2018
- Dikmen, F., 2012. Dünyadaki ve ülkemizdeki su yönetimi mevzuatı ve idari yapılanmasının kıyaslanarak idealize edilmesi. Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- DSİ, 2019. 2019 yılı DSİ teşkilat şeması, <http://www.dsi.gov.tr/>, Erişim: 10.01.2019.
- Güneş, A., M. 2010. Avrupa Birliği Su Çerçeve Yönergesi ve Türk Su Hukuku, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2(2): 167-190.
- Karasar, N., 2014. Bilimsel Araştırma Yöntemleri: Kavramlar İlkeler Teknikler. Nobel, Ankara.
- Kibaroglu, A., Sağsen, İ., Kaplan, Ö., Sümer, V., 2006. Türkiye'nin Su Kaynakları Politikasına kapsamlı bir bakış: Avrupa Birliği Su Çerçeve Direktifi ve İspanya örneği. TMMOB Su Politikaları Kongresi, 21-23 Mart 2006, Bildiriler Kitabı, Cilt 1, Ankara, s.184-194.
- Köse, A., 2017. Su Çerçeve Direktifi kapsamında baskı ve etki analizi: Beyşehir Gölü örneği, Türkiye. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Küçükçelebi, C., 2014. Avrupa birliği uyum sürecinde Türkiye'nin su politikası, su hukuku ve su kaynakları yönetiminde yeniden yapılanmalar. Yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Mevzuat, 2017. Sular Hakkında Kanun, <http://www.mevzuat.gov.tr/Default.aspx>, Erişim: 05.07.2017.
- Neziroğlu, İ., Yılmaz T., 2013. Hükümetler, Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri. Cilt 10, TBMM Basımevi, ISBN 978-605-4700-56-1, Ankara.
- Ochqun, M.H., 2015. Türkiye'de su yönetiminin kurumsal yapısına ilişkin tespitler – öneriler. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Özçelik, C., 2008. Türkiye'de su hizmetlerinin ve su hukukunun gelişimi. DSİ Teknik Bülteni, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Sayı: 103, s10-22.
- Perçin, S., 2014a. Genel hatları itibarıyla ABD, AB ve Türk su hukuku. Uzmanlık Tezi, T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Ankara.
- Perçin, S., 2014b. Uluslararası Su Hukuku, Su Politikası, Öne Çıkan Sözleşmeler ve Diğer Belgeler. T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı.
- Uğurelli, A., 2011. Avrupa Birliği Su Çerçeve Direktifi ve direktifin Türkiye'de uygulanması. Yüksek lisans tezi, Gazi Osman Paşa Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Yıldırım, H., Ayanoğlu, S., 2014. Su kanun tasarısının hukuksal değerlendirilmesi. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 64(1): 29-37.